

Remembrances d'Esteve Albert a poetes. Articles, majòliques, làpides i pedrons

En aquesta vila de Ceret, l'Esteve Albert (Dosrius, 1914 - les Escaldes, Principat d'Andorra, 1995) hi va venir moltes vegades a visitar amics del món de la cultura, amb els ànims desperts i amb la vista posada en les pròpies iniciatives culturals o bé en les dels seus amics. La relació que va tenir amb artistes pintors, amb escultors, amb ceramistes, amb actors de teatre, amb músics, va ser extensa i particularment singular. Però va ser amb els poetes que va conèixer al llarg de la seva vida amb qui les relacions d'amistat esdevingueren més sòlides i constants. Segurament, hi influí el fet que ell mateix era un escriptor dotat d'un doll de poesia gairebé inestroncable, que li rajava en les seves redaccions, anessin destinades a qualsevol dels múltiples aspectes que durant la seva vida li van seduir el seu esperit inquiet i el seu tarannà bellugadís de mena.

Els poetes, tant els vius com els absents, marquen una de les activitats predilectes de l'Albert: els homenatges, entesos com el record i lloa a la persona, però encara més la projecció i el reconeixement, l'endinsament a l'obra escrita. Ho veiem ben aviat en la seva biografia, quan encara no tenia vint anys, el 1933, participa en el centenari d'*Oda a la pàtria*, d'Aribau. El seu pas per la redacció, iniciada la Guerra Civil, del *Diari de Mataró* com a redactor en cap l'avesa a la crònica esmolada i rica en continguts, on traspuja sempre el toc poètic propi o la cita o referència expressa a escriptors, amb predilecció pels poetes o autors de teatre. La poesia la portava dins, l'Esteve Albert, i conscient del poder seductor de la paraula alada, de l'airet benefactor que pentina els versos, del bàlsam posat a l'abast del qui se sent sol i trist i condolgut per les adversitats –com les

Jordi Pasques i Canut,
escriptor i comissari
del Centenari d'Esteve
Albert 2014

Poema de Josep
Sebastià Pons a la
làpida de la Font
dedicada a ell a Illa

produïdes per la Guerra Civil de 1936-1939–, en va fer aliment de la seva ànima i ariet de les seves empreses culturals, que tant ressò adquiririen les dècades dels anys cinquanta, seixanta, setanta i vuitanta del segle xx. Quan amb trenta anys, el 1944, funda, juntament amb Josep Benet, Edicions de Negra Nit, és amb l'ànim de fer de la poesia cavall en la batalla que ben bé la *negra nit* del franquisme presentava.

“El com, el què, el fons..”

Conscient, doncs, de l'arma eficaç que tenia a les mans, la dels llibres, ben aviat inicià actes d'enlairament d'autors i de la seva obra, sabedor de l'ajuda individual i necessàriament col·lectiva que representava la visualització dels mateixos autors, l'acostament al poble, el notar, l'entendre, a través dels versos i frec a frec amb ells, “el com i el què i el fons” que ens mena la vida. Ho expressava l'Albert en carta datada el 29 de gener de 1956 a Marià Manent, just quan l'Albert feia mig any que havia recalat a les Valls d'Andorra i ja tenia embastat el seu llibre de poesia *Posobres d'Engordany*, que publicaria l'any sobre, el 1957, i on s'aboca de ple en el paisatge natural i humà andorrà, amb el teló de fons del Pessebre Vivent que acabava de crear a Engordany (podríem afirmar *de sembrar*) i que tants bons fruits de cultura i d'esperit popular donaria a les manifestacions de joia nadalenca. Deia l'Albert a Marià Manent, alhora que li demanava opinió dels seus versos: “He resolt sobtadament publicar-los per correspondre als amics i als curiosos a qui no he sabut ni sabria explicar millor que en aquests versos, el com i el què i el fons de la qüestió d'aquesta sortida que em vincula a Andorra inesperadament i segurament que per anys”. (Nota: com en tantes altres ocasions, l'agudes a i intuïció de l'Albert van resultar premonitòries.) I segueix la cita: “Encara que la missió de la poesia no deu ésser aquesta, tiro endavant i espero que us en feu càrrec. En la meua vida els nusos que en dues o tres ocasions se m'han fet al cor, no ha sabut trobar altra expressió que un desordenat abocament de versos.”

Simona Pons, germana de JS. Pons, davant la Font dedicada al seu germà. Illa, 1968

Majòlica en homenatge a Joan Amade. Jardins del Castell de Valmi, 1971

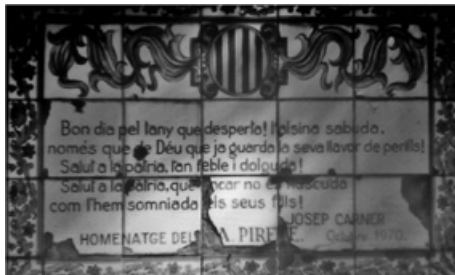
“Tiro endavant”

I va tirar endavant, tots ho sabem. Amb versos propis, que a doll rajaren “en desordenat” ordre, podríem dir que gairebé a diari, i que ens van fer familiars personatges històrics del món medieval, tradicions amagades a la molsa de Nadal, ensonyaments comuns i sobretot ens van acostar a l’obra d’escriptors i de poetes, de talla coneguda i admirada, o bé del redós més íntim. Així, el 1949, escrivia el pròleg al llibre *Amistat, bandera blanca*, en homenatge pòstum al seu autor i amic mataroní Josep Punsola, mort als 36 anys.

En el pròleg, com en tants altres pròlegs que escriuria al llarg de la seva vida, l’Albert aprofita per mostrar fils i ordits sempre amb la intenció de fer de l’ideal una eina d’acció i de conscienciació davant el embats de la vida, fent notar l’assaboriment de la paraula i els valors de l’amistat.

D’Andorra cap al Conflent, Rosselló i Vallespir

Som a Ceret i necessàriament la petja de l’Esteve Albert se’ns fa present ara i aquí, puix a final de la dècada dels cinquanta, ja establert a Andorra, començarà el que podríem anomenar *l’etapa de la Catalunya del Nord*. Saltar des d’Andorra cap a llevant i a l’altre costat de serralada seria un costum i un hàbit que faria l’Albert moltes vegades, de dia i de nit, amb el seu cotxe ple de llibres, de material a ulls de l’autoritat subversiu, d’idees i de somnis somiats i de somnis reals. A Elna hi coneixeria els germans Roger i Gilbert Grau, activistes de pedra picada, amb qui alçaria no poques torres culturals culminades amb l’agulló del combat polític catalanista enfront la dictadura que emboirava Catalunya. Al Rosselló hi coneixeria gent de vàlua i temperament, com el Josep Deloncle, el Francesc Pujade, l’Antoni Cayrol, el Paul Alduy, el Jordi Barre, el Roger Campredon, per esmentar-ne només alguns i sobretot es retrobaria o bé faria coneixença i amistat amb exiliats catalans que van marcar i encara marquen pas en aquesta banda de Pirineu. Entre d’altres, sense oblidar Pau Casals, a qui l’Albert visitava a Prada, el malaguanyat Julià Gual i son fill Ramon, farell aquest desvetllador gairebé com *Canigó* a l’hora

Majòlica en homenatge a Josep Carner. Jardins del Castell de Valmí, 1970

Visita d’amics a Pau Casals, a la seva casa de Prada de Conflent. Entre ells, Esteve Albert

d'anar per feina i editor de tantes pàgines profitoses amb *Terra Nostra*; el company de joventut Jaume Lladó, amb qui tantes campanyes arqueològiques havien fet al Maresme i després a la Catalunya del Nord; el filòleg i escriptor Pere Verdaguer, a qui recordem en el seu traspàs aquest passat febrer i que fou per a l'Albert altaveu de les seves accions culturals a través de les cròniques que Verdaguer publicà durant anys a *L'Indépendant*. Pere Verdaguer rebia les visites a deshora, ja ben entrada la nit, com era habitual en ell, de l'Albert, sovint juntament amb l'editor Josep Maria de Casacuberta i després de sopar una gustosa truita d'ou que la soferta muller del Pere Verdaguer els feia després de saltar del llit, se'ls escolaven les hores parlant i barrinant en projectes editorials.

“Un món de poesia pura”

Ultra els activistes culturals i polítics, l'Esteve Albert va fer amistat fecunda amb escriptors d'aquestes contrades. Ja que som a Ceret, recordem Edmond Brazès (Ceret, 1893-1980), el barber poeta amb qui l'Albert conversava llargament sempre que podia i li feia tocar el violoncel. D'una de les visites a Brazès que féu Albert acompanyat de l'editor Josep Maria de Casacuberta, en sortí editat en la col·lecció Tramuntana, de Barcino, el 1970, el llibre *La neu*, amb pròleg de l'Albert. En reproduïm unes línies, per captar la intenció amb què feia perdurables l'Albert les alenades dels poetes: “Edmond Brazès, ceretenc, poeta i músic, és l'únic vivent d'aquella colla d'animadors d'un moviment artístic que, mig segle enrere, convertí Ceret en un centre d'atracció internacional. Col·laborà amb els Violet, Déodat de Séverac, Manolo Hugué, Picasso, Amade, i amb la Colla del Rosselló, per mantenir viva la flama de la catalanitat del Vallespir. Avui és secretari perpetu de l'Acadèmia dels Jocs Florals de la Ginesta d'Or. Hora és, per tot plegat, que sapiguem homenatjar-lo, sobretot els qui hem tingut la sort de regalar-nos amb la seva paraula musical, colorida i fluïda, evocadora d'un món i d'un temps de poesia pura.”

Majòlica a la seva casa natal en homenatge a mossèn Albert Vives. Oliana, 1991

Majòlica al camí de Sant Pere de Roda. Homenatge a les poetesses catalanes. 1975

Pedró en homenatge a mossèn Cinto Verdaguer. Vall d'Incles, Andorra, 1961

"El vell sabor d'estimar la terra"

L'espai limitat d'aquest article ens fa resumir en la figura de Josep Sebastià Pons (Illa, el Riberal, 1886-1962), exponent de la poesia catalana a la Catalunya del Nord, la manera d'obrar homenatges que l'Albert va portar a terme. Ho feia, com podem veure en les fotografies adjuntes, majorment posant majòliques, làpides o pedrons, on quedaven gravats versos de l'homenatjat. Els situava en indrets relacionats amb l'autor o bé en llocs de pas, on els veuria molta gent. Al record perdurable fet en ceràmica o pedra, hi afegia el dia de la inauguració, en el qual l'Albert aplegava autoritats i poble ras, impresos referents a l'acte i ell mateix en feia una crònica en la premsa catalana o la passava a periodistes militants que sabia sempre on trobar-los disposats a difondre la notícia. En el cas de Josep Sebastià Pons, la materialització de l'homenatge, després de la seva mort, va ser una font a Illa del Riberal, poble nadiu, acte del qual reproduïm una fotografia on surt la seva germana Simona Pons, al peu de la làpida on llegim els versos del dolç poeta illenc: "Quin raig més prim per refilar el seu cant / vindràs a seure una mica a la vora / i ja veuràs com te va penetrant / d'una tendra bondat inspiradora."

Com va fer sovint, l'Albert dedicà a Josep Sebastià Pons, a qui anava a veure a la seva casa de Bula d'Amunt, un poema inclòs en el llibre *Cançó de la vida enllà*, premi Ciutat de Barcelona 1973. Abans li havia prologat també l'obra de teatre *El misteri de Sant Pere Urseol o de Sant Miquel de Cuixà*, volum 17 de la col·lecció Tramuntana de Barçino, i representada per l'Albert en un muntatge escènic a Sant Martí de Canigó i altres indrets. Ara n'escoltarem en veu pròpia de Josep Sebastià Pons un tros del seu recitat.

El poema dedicat a Pons, el reproduïm sencer, com a enfilall a la pròpia poesia de l'Albert. Porta per títol:

La glòria del poeta

"Un gall canta l'amor d'un mas perdut / -llunyà- a mig aire de la serra./ Arribada -aneu a saber d'on-, / porta el ram de muguet, una donzella./ Som al darrer dia d'abril;/ del cel traspua una llum tènue. / (La boira és una randa transparent:/ el sol, velat, hi miralleja.) / El temps és dolç. El caminal / entre el verger i la vinya ens mena. // Els senderons de l'aspre, clina enllà, / canten la glòria del poeta. / Fistoneja la fulla dels sarments/ i verola rumbosa la cirera. / Xucla la mel del tomanyí / avidosa, l'abella, / i posa anells de bisbe pels bancals

Titols de diferents articles en homenatge a escriptors i poetes publicats per Esteve Albert

/ la flor de la trepadella. / El pesolar florit sembla nevat / i el cucut canta a la roureda. / Ençà i enllà, saltant de branc en branc, / xerrotejant se'n va la mallerenga / -mig amagat refila el rossinyol / i va xiulant la merla. / Esclats d'amor –ni foc ni sang-, / pertot exulten les roselles. // Ni or ni pompa –costa amunt-, estén banderes la ginesta. / O l'olivar es va condormint, / embolcallat d'argent i cendra, / sota Sant Maurici, abandonat / al plany del vent que l'esportella. // Jo pujo a l'aspre perquè m'heu cridat / a venir-hi aquest dies de primavera. / El temps aquí s'escola lentament: / la vida és pura meravella, / Josep Sebastià, que ens heu tornat / el vell sabor d'estimar la terra!”

Comentari a les imatges

A banda del singular homenatge a les poetes catalanes de tots els temps, en forma de pòster amb 202 imatges i noms, editat el 1975, en motiu de l'Any Internacional de la Dona, juntament amb el llibre "Les cinc branques", llarga és la llista de poetes a qui l'Albert homenatja amb majòliques, làpides o pedrons: Verdaguer, Víctor Català, Maragall, Rusiñol, Josep Sebastià Pons, Josep Carner, Joan Amade, Palmira Jaquetti, Cirici Pellicer, Magdalena Masip, mossèn Albert Vives, mossèn Ramon Garriga, entre altres.